

Nr 277.

Av herr **Bärg m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kommunalskattelag m. m.*

Den uppfattningen, att kommunerna icke borde hava ekonomiskt intresse av rusdryckshanteringen, på det att ett dylikt intresse bl. a. icke måtte medföra en frestelse för de kommunala myndigheterna att för den skull medverka till åtgärder, som skulle komma att öka förbrukningen av rusdrycker, är sedan länge erkänd av de svenska statsmakterna. Principen i fråga är dock icke helt genomförd i vår lagstiftning. Sålunda hava t. ex. rusdrycksförsäljningsbolagen att erlægga kommunalutskylder till den kommun, vari bolaget i fråga bedriver sin verksamhet. Givet är, att häri ligger en viss lockelse för vederbörande kommuner att bibehålla ett bolag eller att få en filial av ett dylikt till stånd inom kommunen, med den påföljd att för vår rusdryckslagstiftning främmande och för folknykterheten ödesdigra hänsyn komma att få avgörande inflytande i nyssberörda avseende.

Redan vid 1916 års riksdag yrkades i tvenne motioner, att bolag, som enligt bestämmelserna i 12, 14 och 15 §§ av kungl. förordningen den 9 juni 1905 uteslutande hade till ändamål att idka handel med brännvin, skulle befrias från erläggande av inkomstbevillning för vinst å rörelsen. Bevillningsutskottets majoritet ställde sig icke i och för sig avvisande till det framförda kravet, men förmenade, att frågan borde bliva föremål för utredning i samband med utredning av kommunalskattefrågan. En vid utskottets betänkande fogad reservation, i vilken anhölls om skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan, att Kungl. Maj:t måtte direkt uppdraga åt kommunalskattekommitterade att utreda frågan, blev till och med bifallen av andra kammaren. Vid 1921 års riksdag återkom frågan ånyo, då herr C. G. Ekman m. fl. i en motion, I: 138, hemställde, att riksdagen i en skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning och till påföljande riksdag framlägga förslag om att bolag, som enligt bestämmelserna i §§ 17, 18 och 19 i Kungl. förordningen den 14 juni 1917 uteslutande har till ändamål att idka handel med rusdrycker, måtte befrias från kommunal skattskyldighet. Med anledning av denna motion beslöt riksdagen (riksdagens skrivelse nr 198) att hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning av frågan, i vilken utsträckning och under vilka former bolag, som enligt bestämmelserna i 17, 18 och 19 §§ i förordnin-

gen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker uteslutande hava till ändamål att idka handel med rusdrycker, skulle kunna befrias från kommunal skattskyldighet, samt för riksdagen framlägga det förslag, som kunde av undersökningen föränledas.

Genom remiss den 29 juni 1921 har Kungl. Maj:t anbefallt 1921 års kommunalskattekommitté att verkställa den av riksdagen sålunda ifrågasatta utredningen; och har bemälda kommitté i sitt den 15 oktober 1924 avgivna betänkande redogjort för den av kommittén på grund av nämnda anbefallning verkställda utredningen. Kommitténs majoritet fann emellertid, huvudsakligen på grund av vad kontrollstyrelsen i ett till kommittén infordrat utlåtande anfört, icke skäl att föreslå någon ändring i här berörda bolags kommunala skattskyldighet.

De synpunkter, som sålunda av kontrollstyrelsen anförts, äro huvudsakligen följande: Även om systembolagen befriades från kommunal skattskyldighet, skulle det alltjämt komma att anföras andra, nykterhetsfrågan som sådan ovidkommande synpunkter såsom motiv för inrättandet av rusdryckshandel. I detta hänseende hänvisar kontrollstyrelsen till bolagens rätt att på enskilda överlåta utskänkningsrättigheter, beträffande vilka kommunens skatteintresse fortfarande skulle förefinnas, varjämte enligt styrelsens mening ett befriande av systembolagen från kommunal skattskyldighet skulle kunna medföra en ökad tendens från bolagens sida till att i allt större utsträckning överlåta utskänkningsrättigheter, något som skulle medföra att i stället för ett kommunalt intresse uppstode ett ökat enskilt intresse av rusdryckshandeln. Vidare anför kontrollstyrelsen, att vissa kommuner äga hotell och andra fastigheter, i vilka sedan gammalt försäljning vare sig genom utminuterung eller utskänkning av rusdrycker bedrives och att alltså i denna omständighet fortfarande skulle föreligga ett intresse för kommunen av rusdrycksförsäljning. Slutligen hänvisar styrelsen i här nu berörda avseende till den 1922 genomförda ändringen av rusdrycksförsäljningsförordningen, varigenom visst hinder lagts i vägen för nyinrättande av systembolag.

Efter att hava anfört en del statistiska uppgifter rörande bl. a. kommunernas skatteintäkter från systembolag och samma intäkters förhållande till vederbörande kommuners hela skatteintäkt, konstaterar kontrollstyrelsen slutligen, att bolagens skattemedel hava en jämförelsevis liten betydelse för de större kommunernas ekonomi. Annorlunda vore däremot förhållandet i de mindre kommunerna. För flera av dessa utgjorde sålunda bolagsskattemedlen ett icke ringa tillskott i budgeten och torde icke utan svårighet kunna avvaras.

Inom kommunalskattekommittén anmälde ledamöterna herrar Bernhard Eriksen och Axel Lindqvist, i en reservation till kommitténs betänkande avvikande mening och tillstyrkte åtgärder i här avhandlade avseende. Detta sitt ståndpunkttagande stödde de på skäl, som hänförde sig till dels frågans betydelse ur nykterhetssynpunkt och dels karaktären av bolagens vinst, vilken enligt deras mening i grund och botten vore att betrakta som bestående av statliga skattemedel. I det förra avseendet påvisade de, hurusom just den omständigheten, att enligt kontrollstyrelsen åtskilliga kommuner vore starkt beroende av skatte-

intäkterna från systembolagen, ådagalade, att skattesynpunkten gjorde sig allvarligt påmind vid tillfällena, då bolagens oktrojfrågor skulle avgöras. Beträffande kontrollstyrelsens farhåga, att borttagande av systembolagens kommunala skattskyldighet skulle medföra benägenhet hos bolagen att inskränka den egna utskänknings- och överlåta flera utskänkningsrättigheter till enskilda, hänvisade de båda reservanterna bl. a. till länsstyrelsernas möjligheter att redan vid oktrojs beviljande fastställa antalet av de utskänkningsrättigheter, som få av bolaget i fråga överlåtas. De båda reservanterna anse emellertid med hänsyn till ifrågavarande skatteinkomsters betydelse för åtskilliga kommuner det billigt, att någon övergångstid beredes dem för en avveckling av denna skatte-källa. I saknad av den ytterligare utredning, som vore erforderlig för utarbetande av förslag till övergångsbestämmelser, begränsade de sitt yttrande till avgivandet av den avvikande meningen i sakfrågan och uttalade förhoppningen, att frågan skulle upptagas till ytterligare prövning och utarbetande av lagförslag att föreläggas riksdagen i samband med kommunalskattefrågan i övrigt.

Den 28 december 1926 ingåvo riksdagens nykterhetsgrupp, riksdagens socialdemokratiska nykterhetsgrupp och förbudsvännernas landsförbund en skrivelse till Kungl. Maj:t, vari hemställdes, att Kungl. Maj:t måtte ej mindre låta verkställa den ytterligare utredning och utarbeta de lagförslag, som kunna befinnas erforderliga, för att bolag, som enligt 17, 18 och 19 §§ förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker uteslutande hava till ändamål att idka handel med rusdrycker, måtte kunna befrias från kommunal skattskyldighet för inkomst, än även förelägga denna fråga nästkommande riksdag i samband med kommunalskattefrågan. Till stöd för denna hemställan anförde sammanslutningarna bl. a. följande:

»Den av ovannämnda reservanter inom kommunalskattekommittén uttalade förhoppningen, att frågan om systembolagens befrielse från kommunal skattskyldighet måtte upptagas till ytterligare prövning och utarbetande av lagförslag att föreläggas riksdagen i samband med kommunalskattefrågan i övrigt, delas helt säkert av alla landets organiserade nykterhetsvänner. Då nu, såvitt känt är, förarbeten pågå syftande till färdigställande av ett förslag i kommunalskattefrågan till nästkommande riksdag, hava vi ansett oss böra till Kungl. Maj:t framföra några synpunkter i förevarande fråga. Vi hava ansett oss böra göra detta så mycket mera, som nyligen 1924 års skatteberedning, vilken lärt hava i uppdrag att förbereda kommunalskattefrågan, avgivit ett betänkande rörande beskattning av inländska juridiska personers inkomst och förmögenhet, till vilket frågekomplex jämväl här förevarande spörsmål om systembolagens kommunala skattskyldighet är att räkna, utan att detta dock på något sätt i betänkandet upptagits till behandling.

De skäl, som av såväl kommunalskattekommitténs majoritet som kontrollstyrelsen anförts, finna vi icke bärande. Utöver vad ovanberörda reservanter i detta hänseende anført, tillåta vi oss göra följande erinringar.

Den omständigheten, att åtskilliga kommuner skulle komma att kännbart beröras av ett eventuellt borttagande av systembolagens kommunala skattskyldighet, kan väl icke få vara avgörande för ett ståndpunkttagande till denna fråga.

då densamma fastmer tydligt visar behövligheten av att åtgärder i detta avseende vidtagas. Att märka är dessutom, att den gång, då det avgörande steget togs emot kommunernas ekonomiska frigörelse från beroende av rusdryckshandlingen och denna princip av statsmakterna fastslogs, oerhört mycket större kommunala intressen fingo uppgivas. Vill man främja principens genomförande i praktiken, blir konsekvensen givetvis ofelbart, att kommunala intressena få giva vika. Om sedan, såsom reservanternas i kommunalskattekommittén föreslagit, åtgärder vidtagas för att underlätta svårigheterna för dessa kommuner under en övergångstid, torde detta säkert hälsas med tillfredsställelse av envar. Beträffande åter den invändningen, att även om systembolagen befrias från kommunal skattskyldighet, det alltjämt och med styrka skulle komma att införas andra, nykterhetsfrågan som sådan ovidkommande synpunkter såsom motiv för inrättande av rusdryckshandel, tillåta vi oss allenast att anmärka, att den omständigheten, att man i praktiken har svårt att i alla avseenden genomföra en princip, icke kan få utgöra hinder för att man söker vinna vad som därutinnan kan vinnas. I detta sammanhang vilja vi även anföra, att den risk, som enligt kontrollstyrelsens mening uppstode, för att systembolagen vid borttagande av deras kommunala beskattning i större utsträckning än hittills komme att överlåta utskänkingsrättigheter till enskilda, i samma mån förminskas, som det enskilda intresset avkopplas även från utskänkningen av rusdrycker, ett spörsmål som vi ävenledes i skrivelse till Eders Kungl. Maj:t denna dag hemställt måtte utredas. Än vidare vilja vi fästa uppmärksamheten på, att även om enligt 1922 års lagändring, såsom kontrollstyrelsen erinrat, rätten att inrätta självständiga systembolag inskränktes, möjligheter i stället öppnats för inrättande i kommunen av filial till systembolag i annan kommun.»

I Kungl. Maj:ts proposition, nr 102, till årets riksdag med förslag till kommunalskattelag har förevarande fråga upptagits till behandling. Därvid erkänner föredragande departementschefen, att den kommunala beskattningen av systembolagen kan utöva inverkan på vederbörande kommunala myndigheters ställning till frågor om beviljande av oktroj åt dylikt bolag, men gent häremot sätter han vissa kommuners svårigheter att kunna avstå från här berörda skatteintäkter. Resultatet av departementschefens övervägande har också blivit, att han endast förordar befrielse från erläggandet av kommunal progressivskatt för rusdrycksförsäljningsbolag. Då emellertid samtidigt i annat sammanhang föreslås, att den kommunala progressivskatten överhuvud taget icke, med undantag för de sex största städerna, skall tillfalla primärkommunerna utan landstingen, vilka menigheter icke hava något inflytande på systembolagens oktrojfrågor, saknar givetvis Kungl. Maj:ts förslag i fråga om befrielse för systembolagen från progressivskatten i allt väsentligt betydelse ur nykterhetssynpunkt — utom vad gäller förenämnda städer. Vi kunna därför icke dela departementschefens mening, att förevarande fråga skulle hava funnit sin lösning med Kungl. Maj:ts föreliggande förslag. I överensstämmelse med den uppfattning, som tagit sig uttryck i här förut omnämnda motioner liksom också i ovan citerade skrivelse till Kungl. Maj:t från riksdagens nykterhetsgrupper och förbudsvännernas landsförbund och som vi dela, vilja vi därför förorda, att frihet från

kommunal skattskyldighet för inkomst av rörelse medgives i fråga om systembolag.

I likhet med förut nämnda reservanter i kommunalskattekommittén hålla vi emellertid före, att något bör göras för att mildra övergången för de kommuner, som bliva drabbade av här förordade minskning i beskattningsföremålen. En dylik övergång torde kunna anordnas så, att under en femårsperiod, 1928—1932, staten, vars inkomster från systembolagen i motsvarande grad ökas, i viss mån ersätter kommunerna för den minskning i skatteinkomster, som uppstår, varvid som kommunens skatteinkomst av ett systembolag eller en dess filial räknas medeltalet av vad bolaget under åren 1923—1927 utgivit i kommunalskatt på grund av dess taxering till inkomstbevillning. Ersättningen bör lämpligen få den omfattning, att under 1928 erhålla kommunerna ersättning för hela skatteminskningen, under 1929 för $\frac{4}{5}$, under 1930 för $\frac{3}{5}$, under 1931 för $\frac{2}{5}$ samt under 1932 för $\frac{1}{5}$. Därefter bör vidare ersättning ej utgivas. Det torde få ankomma på riksdagen att hos Kungl. Maj:t anhålla om vidtagande av de förberedande åtgärder, som kunna anses påkallade för att bereda tillgång till nödiga medel för här berörda ändamål, varför vi vilja föreslå, att skrivelse i detta syfte avlåtes till Kungl. Maj:t.

Med stöd av vad vi sålunda anfört, få vi hemställa, att

a) riksdagen ville besluta

dels sådan ändring av Kungl. Maj:t i proposition, nr 102, till årets riksdag framlagda förslag till kommunalskattelag, att i § 54 inskjutes ett nytt stycke så lydande:

»bolag, som enligt 17, 18 och 19 §§ i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker hava till utslutande ändamål att idka detaljhandel med rusdrycker:

för inkomst av rörelse;»

dels ock i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om vidtagande av åtgärder för att nödiga medel må finnas tillgängliga till ersättning enligt vad ovan föreslagits åt kommuner, i vilka före den 1 januari 1927 funnes inrättade detaljhandelsbolag för försäljning av rusdrycker eller filialer därtill;

b) att vederbörande utskott måtte vidtaga de ytterligare förändringar beträffande ifrågakommande lagtext, vartill ett bifall till vad under a) första stycket här ovan föreslagits eventuellt kan föranleda.

Stockholm den 16 mars 1927.

N. S. Norling.

Ulrik Leander.

Oscar Olsson.

A. J. Bårg.

J. Bergman.

C. A. Carlsson.